

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ (З ДОСВІДУ УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ)»

Юлія Варивода,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти (спеціальність 231 соціальна робота),
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
pesotskaya2017@gmail.com

Сучасне суспільство вимагає створення умов для реалізації прав та потреб дітей та молоді з особливими освітніми потребами. Пандемія Covid-19, повномасштабне вторгнення показали нам, що вразливі категорія населення, у тому числі діти та молодь з особливими освітніми потребами, стають ще менш соціально захищеними. Урахування принципів інклюзивної освіти вимагає відповідних умов – архітектура будівлі (пандуси, ліфти, санітарні кімнати тощо), матеріально-технічна база (адаптовані навчальні матеріали, аудиторії, сайти тощо), кваліфікований професіонал тощо.

Цілі сталого розвитку, що у 2015 році були затверджені Організацією Об'єднаних Націй, закликають до дій з метою розв'язання низки соціальних, економічних та екологічних проблем. Серед цих проблем є безперешкодне отримання якісної освіти, подолання дискримінації та розбудова соціально інклюзивного суспільства.

Закон України «Про освіту» визначає інклюзивне навчання як «систему освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [4].

Для організації інклюзивного навчання необхідно створити відповідні умови, які відповідатимуть її потребам та сприятимуть її соціальній інтеграції.

Законом України «Про освіту» визначено інклюзивне освітнє середовище як «сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей» [4].

Заклади освіти усіх рівнів повинні створити умови для забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами на отримання освіти.

Заклади вищої освіти також мають створити відповідне освітнє середовище. Згідно зі статтею 3 Закону України «Про вищу освіту» ЗВО забезпечують «належну державну підтримку підготовки фахівців із числа осіб з особливими освітніми потребами на основі забезпечення їх додатковою підтримкою, зокрема психолого-педагогічним супроводом, та створення для них вільного доступу до освітнього процесу, зокрема забезпечення вільного доступу до інфраструктури закладу вищої освіти» [3].

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, зокрема факультету соціальної та психологічної освіти, має чималий досвід впровадження інклюзивного навчання [5].

Варто зазначити, що на факультеті здобувають освіту студенти з особливими освітніми потребами. І адміністрація університету та факультету створює усі умови для безперешкодного доступу до реалізації права на освіту.

Важливим в реалізації прав осіб з ООП є забезпечення вимог з фізичної доступності. Відтак, відповідно до стандартів будівельних норм доступності та універсального дизайну «в університеті облаштовані пандуси в усіх освітніх корпусах; облаштовані спеціалізовані санітарно-гігієнічні кімнати; закуплено парти для студентів, що користуються кріслом колісним; придбано таблички шрифтом Брайля з назвою кожного структурного підрозділу університету; закуплено абетки шрифтом Брайля для майбутніх фахівців, які мають бажання працювати в умовах інклюзивної освіти; у читальних залах та комп'ютерних класах

облаштовані клавіатури до комп'ютерів шрифтом Брайля для студентів з порушенням зору; у гуртожитках облаштовані кімнати для студентів з ООП та є пандуси» [5].

Не менш важливим є забезпечення доступності офіційних сайтів закладів освіти, зокрема, для людей з вадами зору, вадами опорно-рухового апарату. Варто зауважити, що «офіційний сайт університету та сайт факультету соціальної та психологічної освіти було адаптовано для осіб із порушенням зору згідно з Світовими стандартами WCAG 2.0» [5].

Важливо зазначити, що на факультеті є команда психолого-педагогічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами [5].

На факультеті діє Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів». Діяльність центру «спрямована на соціально-педагогічну підтримку осіб з інвалідністю щодо їх адаптації до студентського та педагогічного колективу, інтеграції у освітнє та соціальне середовище, створення умов для саморозвитку та самореалізації, розвиток соціальної активності, автономності, відповідальності та мобільності осіб з особливими потребами» [6].

Представники факультету з 2020 року по 2022 рік реалізували держбюджетну тему «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» [5].

Факультетом у 2021 році у межах держбюджетної теми було успішно зреалізовано проєкт «Культурно-рекреаційно-туристична Черкащина: інклюзивно-соціальна 3D-карта» за підтримки Українського культурного фонду [1].

Окрім цього, факультет реалізував та організовував такі заходи:

- грантовий проєкт «Вчимося чути та долати соціальну ізоляцію» за підтримки Британської Ради в Україні;

- студентський конкурс проєктів з інклюзивного туризму «Подорожуємо без бар'єрів»;
- та інші [5].

Факультет соціальної та психологічної освіти співпрацює з різними організаціями та установами різних форм власності з метою впровадження інклюзивної освіти. Такий підхід дає можливість ділитися власним досвідом; впроваджувати у ЗВО нові практики та кейси щодо освітньої діяльності здобувачів з ООП; здійснювати якісну підготовку майбутніх соціальних працівників, психологів та педагогів, які готові працювати в умовах інклюзивної освіти. Необхідно зазначити, що здобувачі вищої освіти, окрім набуття компетентностей з інклюзивної освіти під час вивчення освітніх компонентів, мають можливість підвищити свій рівень знань та навичок під час неформальної освіти та практики. Відтак, серед баз практик є Інклюзивно-ресурсні центри, реабілітаційні центри, заклади освіти та заклади позашкільної освіти. Також здобувачі факультету соціальної та психологічної освіти мають можливість вивчити українську жестову мову.

На цьому впровадження інклюзивного навчання на факультеті не завершується. Чимало практик та проєктів реалізуються, створюються усі умови для студентів з особливими освітніми потребами. Також студенти з ООП активно долучаються до студентського життя.

Інклюзивне навчання сприяє не тільки інтеграції осіб з інвалідністю, але й допомагає розвинути у суспільстві почуття толерантності, емпатійності, соціальної відповідальності тощо. Оскільки заклади освіти є тими осередками, метою яких є виховання особистості, то впровадження інклюзивного навчання сприятиме подоланню соціальної ізоляції та дискримінації дітей та молоді з ООП.

Список використаних джерел:

1. Культурно-рекреаційно-туристична Черкащина: інклюзивно-соціальна 3D-карта. *Факультет соціальної та психологічної освіти.* URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/inklyuzyvno-sotsial'na-3D-karta/?fbc#/> (дата звернення: 13.03.2024).

2. Кравченко О. Інклюзивний підхід у вищій освіті: з досвіду Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. *Sustainable Socio-Economic Development Journal*, 2023. № 1 (3–4). С. 104–112. URL: [https://doi.org/10.31499/2786-7838.ssedj.2023.1\(3-4\).104-112](https://doi.org/10.31499/2786-7838.ssedj.2023.1(3-4).104-112) (дата звернення: 13.03.2024).
3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 27 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 13.03.2024).
4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 4 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 13.03.2024).
5. Факультет соціальної та психологічної освіти. URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/> (дата звернення: 13.03.2024).
6. Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів». Факультет соціальної та психологічної освіти. URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/наука/науково-дослідні-центри-2/про-насс/> (дата звернення: 13.03.2024).